

Effective Components on the Trend Toward Agricultural and Animal Product Insurance in Rural Regions (Case Study: Khomein County)

Hamid Barghi*¹ – Raziye Nouri²- Fatemeh Baratizadeh³ – Rastegar Mohammadi⁴

1- Associate Prof. in Geography and Rural Planning, University of Isfahan, Isfahan, Iran.

2- MSc. Candidate. in Geography and Rural Planning, University of Isfahan, Isfahan, Iran.

3- MSc. in Geography and Rural Planning, University of Isfahan, Isfahan, Iran.

4- Ph.D. Candidate. in Climatology, Kharazmi University, Tehran, Iran.

Received: 12 June 2016

Accepted: 22 April 2017

Extended abstract

1. INTRODUCTION

Given the importance of the agriculture sector in the country's economy, activities in this sector are different from other productive and economic activities. Such difference is considered as a high-risk action due to the agriculture's heavy reliance on nature. Product insurance is a significant tool to reduce the risks of natural disasters; yet establishing agricultural insurance in a rural society must be taken into account as a new phenomenon. Similar to any other form of innovation, its reception by agricultural producers may face resistance or involve a slow and time-consuming progress which is a function of various socioeconomic factors. Without awareness about such factors, the possibility of attracting a proper participation of agricultural beneficiaries is little. As a result, the present study attempts to identify the most important factors on the trend toward agricultural and animal product insurance of rural residents in order to institutionalize these factors in Khomein County with respect to their extent of effectiveness.

2. THEORETICAL FRAMEWORK

Investigations show that agricultural insurance is well received by every country in the world, whether developed or developing, as one of the most effective ways of risk management as well as supporting agricultural producers. In this regard, agricultural product insurance can be considered as one of the pillars of agricultural development because by

employing such a mechanism, the small savings gathered by numerous farmers to pay for insurance fees can be used to compensate for the damages that some of them had faced along with offering more security to agricultural producers.

From a historical perspective, it can be stated that the growth in agricultural insurance began when farmers became united to protect their product incomes and shield themselves from damages done by storm and hail. In other words, agricultural insurance has evolved from hail insurance during the past century.

3. METHODOLOGY

The present inquiry is a cross-sectional study that is conducted to examine the effective components on trend toward agricultural and animal product insurance among rural residents. According to the purpose and nature of the study, the research method is applied and descriptive-analytical, respectively. The total population in this study include 340 insured individuals from Rostaq village located in Khomein County. The sample size was estimated to be 180 individuals using the Cochran formula, and the samples were selected relative to the share and number of insured people in each village, using stratified random sampling. After the questionnaires were completed, 160 samples were examined (a number of questionnaires were invalid). All statistical analyses in this study were carried out using Amos Graphics 20 software.

4. DISCUSSION

In order to examine the effective factors on trend toward agricultural and animal product insurance in

rural societies in the first model, twenty factors were identified. In the second model, the effective components on agricultural and animal product insurance investigated in this study were divided into two categories based on the contents, theme of variables and the author's assumption.

1. The first category includes components related to the insurance company or those organizational factors that are specified in this study as factors governing the organization. This category was examined in three aspects involving satisfaction toward the organization's services, information and insurance advertisements, and the insurance conditions and regulations.

2. The second category involves factors related to the (insured) individual which were specified as factors governing the individual in three aspects including financial and welfare, information and awareness, and personal and motivational. Consequently, a two-factor analysis model was employed in this section.

Among organizational factors, the insurance conditions and regulations involve the highest load (0.68) on its structure, i.e. organizational components. This means that this variable is more effective in clarifying the extent of trend toward insurance compared to other organizational factors. Subsequently, variables including satisfaction toward insurance services and information and notices are considered as organizational components with 0.54 and 0.42 values, respectively. However, among the three aspects of components concerning the trend toward insurance governing the individual, the financial and welfare components involve the highest load (0.76). Successively, there are personal and motivational (0.48) and information and awareness (0.36) components. On the other hand, attention to organizational and individual components with a correlation of 0.43 indicate the connection between these two categories of factors which means that the individual and organizational components affect one

another. The significance of factor load concerning each variable are demonstrated in Table 5. As the findings show, all the factor loads with a P Value of less than 0.05 are significant.

5. CONCLUSION

According to the findings along with considering the importance of agricultural and animal product insurance as a support for activities within the agricultural sector, the identification of factors that indicate trends toward this type of insurance would be the first essential step to enforce them and reduce restrictive factors. In terms of research, it is recommended to conduct a set of qualitative studies in this area with special focus on experiences of the insured so that the subject can be analyzed with more depth. Since the focus of this study was only placed on the insured, attention to the insurance company staff's perspective could also supplement the study. Furthermore, in order to provide a better and deeper setting for farmers to become more familiar with the purposes and strategies of agricultural and animal product insurance, the planning, policies and organizational performances of authorities in this area must be focused upon enforcing the effective factors and reducing the restrictive ones, offering a background for more interactions between authorities and rural residents, holding educational courses for rural residents to become more familiar with insurance companies, increasing advertisement and providing more information for rural residents, improving the quality of services for the insured and prioritizing for research.

Key words: Agricultural product insurance, individual factors, organizational factors, Khomein County.

Acknowledgments: This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

How to cite this article:

Barghi, H., Nouri, R., Baratizadeh, F. & Mohammadi, R. (2017). Effective components on the trend toward agricultural and animal product insurance in rural regions (Case study: Khomein County). *Journal of Research & Rural Planning*, 6(3), 19-33.

<http://dx.doi.org/10.22067/jrrp.v5i4.56664>

مؤلفه‌های تأثیرگذار بر گرایش به بیمه محصولات کشاورزی و دامی نواحی روستایی (مطالعه موردی: شهرستان خمین)

حمید برقی*^۱ - راضیه نوری^۲ - فاطمه براتی‌زاده^۲ - رستگار محمدی^۳

- ۱- دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.
- ۲- کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.
- ۳- کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.
- ۴- دانشجوی دکتری آب و هواشناسی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۲ اردیبهشت ۱۳۹۶

تاریخ دریافت: ۲۲ خرداد ۱۳۹۵

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با تحلیل مؤلفه‌های مؤثر بر گرایش به بیمه محصولات کشاورزی و دامی روستاییان به نهادینه‌سازی بیمه؛ یعنی قرارگرفتن و نفوذ مفهوم بیمه در ارزش‌ها و نگرش افراد جامعه و تثبیت فرهنگ استفاده از بیمه در نواحی روستایی می‌پردازد و بر شهرستان خمین به عنوان مطالعه موردی تمرکز دارد.

روش: این تحقیق بر اساس رهیافت کمی، از نوع پیمایشی و روش تحلیلی-توصیفی است. نمونه مورد بررسی شامل ۱۶۰ خانوار روستایی بیمه‌شده از شهرستان خمین در استان مرکزی است. داده‌ها از طریق پرسش‌نامه و به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شده و عوامل مؤثر بر احتمال پذیرش بیمه با استفاده از نرم‌افزار Amos Graphics 20 و مدل تحلیل عاملی تأییدی بررسی شده است.

یافته‌ها: نتایج تحلیل عاملی نشان می‌دهد که از بین ۲۰ عامل شناسایی شده، مؤلفه‌های آگاهی از اهداف و فواید بیمه (۰/۸۴)، توان مالی جهت بیمه (۰/۸۱)، منصفانه‌بودن حق بیمه (۰/۷۸) و رضایت از خدمات بیمه (۰/۷۷) بیش از سایر عوامل در تبیین تغییرات گرایش به بیمه مؤثرند و به لحاظ شاخصی ترکیبی نیز در میان عوامل سازمانی، شرایط و ضوابط بیمه (۰/۶۸) و در میان عوامل فردی، مؤلفه‌های مالی و رفاهی (۰/۷۶) بیش از سایر عوامل تأثیر دارند.

راهکارهای عملی: دو مدل ارائه شده در پژوهش می‌توانند به عنوان مهم‌ترین راهکار برای ترویج گرایش به بیمه محصولات کشاورزی و دامی روستاییان به کار روند؛ زیرا به عواملی مانند فراهم‌کردن زمینه تعامل بیشتر مسئولان بیمه و روستاییان، برگزاری دوره‌های آموزشی برای روستاییان جهت آشنایی بیشتر با نهادهای بیمه‌گذار، افزایش تبلیغات و اطلاع‌رسانی بیشتر به روستاییان، بهبود کیفیت خدمات به بیمه‌شدگان و اولویت‌بندی برای پژوهش اشاره دارند.

اصالت و ارزش: پژوهش حاضر از این نظر اهمیت دارد که با بیان عوامل مؤثر بر گرایش روستاییان به بیمه محصولات کشاورزی و دامی، به نهادینه‌سازی آن در جوامع روستایی کمک می‌کند و با اتخاذ راهکارهای مناسب برای رفع کمبودها، افزایش کارایی بیمه در بخش کشاورزی را فراهم می‌کند.

کلیدواژه‌ها: بیمه محصولات کشاورزی، عوامل فردی، عوامل سازمانی، شهرستان خمین.

ارجاع: برقی، ح، نوری، ر، براتی‌زاده، ف. و محمدی، ر. (۱۳۹۶). مؤلفه‌های تأثیرگذار بر گرایش به بیمه محصولات کشاورزی و دامی نواحی روستایی (مطالعه موردی: شهرستان خمین). *مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی*، ۳(۳)، ۳۳-۱۹.

<http://dx.doi.org/10.22067/jrpp.v5i4.56664>

۱. مقدمه

۱.۱. طرح مسأله

پیشرفت‌های قابل توجه در دستیابی به رشد بالای اقتصادی، کاهش فقر و تأمین امنیت غذایی در اکثر کشورهای در حال توسعه، بدون گسترش کامل ظرفیت بالقوه بهره‌وری بخش کشاورزی و پشتیبانی آن از توسعه کل اقتصاد حاصل نخواهد شد. در بیشتر مناطق با درآمد پایین آسیا، آفریقا و امریکای لاتین، مهم‌ترین دغدغه دولت‌ها توسعه بخش کشاورزی و روستایی است (همتی، ۱۳۸۴، ص. ۳۸). با وجود اهمیت بخش کشاورزی در اقتصاد کشور، فعالیت در این بخش نسبت به دیگر فعالیت‌های تولیدی و اقتصادی متفاوت است (کریمی، ۱۳۹۰، ص. ۲۳۳). این تفاوت به علت اتکای زیاد کشاورزی به طبیعت، ذاتاً فعالیتی پرخطر و همراه با ریسک به شمار می‌آید (بینگزاگر^۲، ۱۹۸۰، ص. ۳۹۶).

بیمه محصول یک ابزار مهم برای کاهش خطرات بلایای طبیعی است (یانگ، وانگ و شیان^۳، ۲۰۱۰، ص. ۹۱)؛ اما برقراری بیمه کشاورزی در جامعه روستایی را باید پدیده‌ای نو تلقی کرد که مانند هر نوآوری دیگری پذیرش آن از طرف تولیدکنندگان محصولات کشاورزی با مقاومت روبه‌رو خواهد شد یا به‌کندی پیش خواهد رفت و زمان‌بر است؛ به‌طور مثال، مجموع حق بیمه کشاورزی در جهان در خلال سال ۲۰۰۹ تقریباً ۱۹،۵ میلیون دلار است که از این مقدار سهم آمریکای شمالی ۵۵ درصد، اروپا ۲۰،۱ درصد، آسیا ۱۹،۵ درصد، آمریکای لاتین ۴ درصد و اقیانوسیه و آفریقا ۱ درصد است (گیمایر^۴، ۲۰۱۳، ص. ۳) که گویای میزان بسیار کم آن در کشورهای در حال توسعه است. با وجودی که این بیمه یکی از راه‌های عمده کاهش نوسان درآمدی روستاییان است؛ اما پذیرش آن، تابع عامل‌های اقتصادی-اجتماعی گوناگونی است که بدون آگاهی از آن‌ها، احتمال جلب مشارکت مناسب بهره‌برداران کشاورزی در این برنامه اندک است (خداوردیزاده، خداوردیزاده، معصوم‌زاده، ۱۳۹۳، ص. ۳). در برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌های مربوط به کشاورزی، افراد همواره با عوامل غیرقابل پیش‌بینی روبه‌رو هستند؛ اما در هر شرایطی کشاورز مجبور به تصمیم‌گیری است. در این حالت کشاورز براساس تجربیات شخصی و درجه آگاهی، روحیه‌اش در

رویارویی با مخاطرات و گرایش‌های ریسکی و در نهایت، اطلاعات موجود در ارتباط با رویدادها، تصمیم خود را اتخاذ می‌کند (رزاقی، زارع مهرجردی، کیانی راد، نبی‌ئیان، ۱۳۹۴، ص. ۱۵۶)؛ یعنی عوامل زیادی در واکنش افراد نسبت به بیمه محصولات کشاورزی دخیل‌اند که به‌راحتی قابل کنترل و مدیریت هستند.

براساس گزارش جهاد کشاورزی شهرستان خمین، در حال حاضر، ۱۷ هزار و ۵۷۰ هکتار از اراضی کشاورزی شهرستان خمین زیر کشت محصولات استراتژیک شامل گندم آبی، گندم دیم، جو آبی، جو دیم و کلزا قرار گرفته است. این محصولات کشاورزی باید بیمه شوند؛ زیرا در صورت خسارت‌های پیش‌بینی‌نشده و ناخواسته، کشاورزان فشار اقتصادی کمتری را متحمل می‌شوند. در این راستا، شناخت و تحلیل مؤلفه‌های مؤثر در گرایش به بیمه در بین روستاییان از ضروریات است. شناسایی این عوامل و تمرکز بر آن‌ها می‌تواند به توسعه بخش کشاورزی و در نهایت، اقتصاد روستاییان کمک کند. در نتیجه باید آگاهی‌های عمومی آن‌ها را نسبت به بیمه بالا برد، بیمه‌گذاران فعلی را حفظ کرد و درکی اساسی از نقش حیاتی بیمه کشاورزی در تأمین امنیت سرمایه‌گذاری در این بخش ایجاد کرد؛ به همین دلیل، این پژوهش بر آن است تا با مشخص کردن مهم‌ترین عوامل در گرایش به بیمه محصولات کشاورزی و دامی روستاییان، به میزان تأثیرگذاری هر یک از این عوامل جهت نهادینه‌سازی آن‌ها در شهرستان خمین بپردازد؛ به عبارتی، پژوهش حاضر به دنبال مشخص کردن این مسأله است که آیا مؤلفه‌های مورد بررسی توان تبیین متغیر پنهان (بیمه محصولات کشاورزی) را دارند یا خیر.

۲.۱. پیشینه تحقیق

در این زمینه مطالعات متعددی صورت گرفته است که نتایج چند مطالعه منتخب به شرح زیر بررسی می‌شود:

اسمیت و باکت^۵ (۱۹۹۶) با هدف بررسی تقاضای بیمه محصولات کشاورزی از سوی گندم‌کاران مونتانا، پس از بررسی متغیرهای تأثیرگذار بر مشارکت کشاورزان در طرح خرید بیمه محصولات کشاورزی و میزان سطح پوشش بیمه‌ای، متغیرهایی از قبیل میزان تحصیلات کشاورزان، سابقه خطر، میزان بدهی به مؤسسات اعتباری و بانک‌ها، نوسانات میزان محصول

رسیدند که متغیرهای سطح آگاهی کشاورزان نسبت به بیمه، خطرهای طبیعی، نقش منابع انسانی - رسانه‌ای و سطح زیر کشت محصولات، از دیدگاه جامعه آماری پژوهش، اثر تعیین-کننده‌ای بر ایجاد گرایش در کشاورزان برای بیمه کردن محصولاتشان دارند.

پورسعید، اشراقی سامانی و عبداللهی (۱۳۹۲) در پژوهش خود به بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه محصولات باغی در میان باغداران شهرستان ایلام پرداختند و به این نتیجه رسیدند که میان متغیرهای تجربه، میزان درآمد، میزان آگاهی از اهداف و فواید بیمه، میزان ارتباط با کارشناسان بیمه، شرکت در دوره‌های آموزشی، شرایط تعیین غرامت و پرداخت آن و افزایش میزان غرامت با پذیرش بیمه رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

حامدی اوغول بیک و صبوری (۱۳۹۳)، در مطالعه‌ای به بررسی عوامل مرتبط با پذیرش و عدم پذیرش بیمه دام روستایی پرداختند. نتایج این مطالعه نشان داد که تفاوت سطح تحصیلات و آگاهی نسبت به اهداف بیمه و علاقه در انجام آن در پذیرش بیمه مؤثر است.

نتایج حاصل از بررسی مطالعات ذکرشده بیان‌گر این مطلب است که عوامل زیادی بر گرایش به بیمه مؤثر هستند و نحوه تأثیرگذاری این متغیرها در مناطق مختلف متفاوت است. مطالعه حاضر نظر به اهمیت بالای بیمه محصولات کشاورزی در افزایش تولید و کاهش ریسک در بخش کشاورزی، تلاشی در راستای شناسایی و تحلیل مؤلفه‌های مؤثر بر گرایش به بیمه محصولات کشاورزی و دامی روستاییان در شهرستان خمین است

۲. روش‌شناسی تحقیق

۱.۲. قلمرو جغرافیایی تحقیق

شهرستان خمین از شهرستان‌های استان مرکزی است که براساس آخرین تقسیمات سیاسی این شهرستان دارای ۲ نقطه شهری، ۲ بخش، ۷ دهستان و ۱۷۴ روستا بوده است و فاصله آن تا مرکز استان (اراک) ۶۰ کیلومتر است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰، ص. ۵). دهستان رستاق یکی از دهستان‌های شهرستان خمین در استان مرکزی است که به عنوان مطالعه موردی بررسی شده است. شکل (۱) نمایش فضایی منطقه مورد مطالعه را نشان می‌دهد.

تولیدی و نرخ بیمه را در مشارکت کشاورزان در طرح بیمه گندم مؤثر تشخیص دادند.

اینس^۶ (۲۰۰۳) نشان داد که هرچه وضعیت کشاورزان از نظر درآمد و آموزش بیشتر باشد، پذیرش طرح‌های بیمه‌ای نیز از سوی کشاورزان بیشتر خواهد بود.

قینگشوی و زووی^۷ (۲۰۱۰) به این نتیجه رسیدند که مشکلات عمده توسعه بیمه کشاورزی در چین عبارت‌اند از: عدم تطابق بین سطح توسعه بیمه کشاورزی و وضعیت کشاورزی در اقتصاد ملی، سطح پایین گارانتی بیمه کشاورزی و توسعه نامتوازن بیمه کشاورزی در مناطق مختلف چین.

اینجولاس، کاپیتانو و ادینوفی^۸ (۲۰۱۲) به بررسی و درک عوامل مؤثر در گرایش به بیمه محصول در فرانسه و ایتالیا که از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان محصول بین کشورهای اروپایی هستند پرداختند و به این نتیجه رسیدند که شاخص‌های صرفاً کشاورزی؛ مانند اندازه زمین و سطح زیرکشت محصولات، به عنوان عوامل مؤثر در گرایش به بیمه محصولات شناخته شدند و عواملی مانند شرایط آب‌وهوایی تأثیری در گرایش به بیمه در بین کشاورزان این دو کشور ندارد.

چنیتکی و شیرک^۹ (۲۰۱۳) به بررسی عوامل مؤثر در افزایش تقاضا برای بیمه محصول پرداختند و به این نتیجه رسیدند که در ایالات متحده، دولت فدرال نقش مؤثری در تنظیم بیمه محصول به واسطه یارانه خرید آن و بیمه اتکایی دارد.

یزدان‌پناه، زمانی و رضایی‌مقدم (۱۳۸۸) رضایت‌مندی کشاورزان از بیمه محصولات کشاورزی را با استفاده از تحلیل مسیر بررسی کردند. نتایج نشان داد که در مورد کل کشاورزان بیمه‌گزار متغیرهای وجهه بانک کشاورزی، کیفیت خدمات دریافتی و میزان غرامت دریافتی کشاورز از بیمه، از عوامل مؤثر بر رضایت‌مندی کشاورزان به شمار می‌آید.

کرمی (۱۳۹۰) به این نتیجه رسید که متغیرهای سن کشاورز، تحصیلات، آگاهی از حق بیمه میانگین درآمد کل، میزان بدهی، انحراف استاندارد عمل کرد، نسبت حداقل درآمد مزرعه به کل درآمد مزرعه، مدیریت ریسک و سطح زیر کشت از عوامل تأثیرگذار بر تمایل به بیمه محصولات بودند.

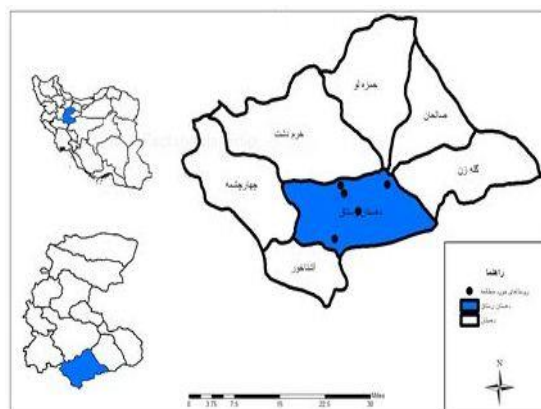
سجادی، مظفر امینی و یوسفی (۱۳۹۱) با ارزیابی عملکرد بیمه محصولات کشاورزی و عوامل مؤثر بر آن به این نتیجه

داده‌ها مجموعه‌ای از متغیرها، سازه‌ها یا عامل‌هایی را تعریف می‌کنند، تکنیک تحلیل عاملی تأییدی را به کار می‌برد.

۳. مبانی نظری تحقیق

بررسی‌ها نشان می‌دهد بیمه کشاورزی، به عنوان یکی از مؤثرترین روش‌های مدیریت ریسک و حمایت از تولیدکنندگان بخش کشاورزی، از سوی همه کشورهای جهان؛ چه کشورهای پیشرفته و چه در راه توسعه، پذیرفته شده است؛ به گونه‌ای که بیمه محصولات کشاورزی را می‌توان یکی از اهرم‌های توسعه کشاورزی دانست؛ زیرا با استفاده از این سازوکار نه تنها می‌توان با بهره‌گیری از پس‌اندازهای اندکی که جمع پرشماری از کشاورزان به عنوان حق بیمه می‌پردازند، خسارت واردشده به کشاورزان خسارت‌دیده را جبران کرد؛ بلکه می‌توان امنیت بیشتری را نیز برای تولیدکنندگان کشاورزی فراهم ساخت ([دوران‌دیش و نیکوکار، ۱۳۸۷، ص. ۲۳](#)). در این جا، شماری از ویژگی‌های عمومی و کلی بیمه کشاورزی در سطح جهان برشمرده می‌شود:

- بیمه کشاورزی به عنوان یکی از مؤثرترین روش‌های مدیریت ریسک و حمایت از تولیدکنندگان بخش کشاورزی در کشورهای جهان پذیرفته شده است.
- در هیچ یک از کشورهای جهان، بیمه کشاورزی را یک فعالیت بیمه‌ای اقتصادی سودآور در نظر نمی‌گیرند.
- نسبت خسارت در بیمه محصولات کشاورزی، به تقریب در همه کشورهای جهان، بیشتر از یک است.
- بیمه کشاورزی در همه کشورهای جهان، به گونه‌ای از حمایت‌های دولت برخوردار است؛ ولی شکل و روش حمایت متفاوت است.
- در بیشتر کشورهای جهان، دولت به عنوان بیمه‌گر اتکایی برای بیمه‌گران کشاورزی عمل می‌کند.
- شیوه‌های اجرایی بیمه کشاورزی در کشورهای جهان، دربردارنده بیمه اجباری، اختیاری و یا تلفیقی از آنهاست.
- در هیچ یک از کشورهای جهان، همه محصولات کشاورزی زیر پوشش بیمه نیست و در بیشتر کشورهای جهان، نزدیک به ۲۰ درصد از کل محصولات کشاورزی زیر پوشش بیمه است و نسبت سطح زمین‌های

شکل ۱- نمایش فضایی منطقه مورد مطالعه

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۴

۲.۲. روش تحقیق

تحقیق حاضر یک مطالعه مقطعی است که به منظور بررسی مؤلفه‌های تأثیرگذار در گرایش به بیمه محصولات کشاورزی و دامی در بین روستاییان انجام گرفته است. روش تحقیق براساس هدف، کاربردی و براساس ماهیت، توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری این پژوهش ۳۴۰ نفر از بیمه‌شدگان روستایی دهستان رستاق از شهرستان خمین هستند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۱۸۰ نفر برآورد شد و نمونه‌ها نسبت به سهم و حجم تعداد بیمه‌شدگان هر روستا و با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی-طبقه‌ای محاسبه و انتخاب شدند. پس از تکمیل پرسش‌نامه تعداد ۱۶۰ نمونه (به دلیل مخدوش بودن برخی پرسش‌نامه‌ها) بررسی شدند. در پژوهش حاضر سطح مشاهده خرد و در نتیجه واحد تحلیل فرد (اعم از زن و مرد، سرپرست خانوار) است. پس از جمع‌آوری اطلاعات به وسیله پرسش‌نامه، داده‌ها تجزیه و تحلیل شدند. کلیه تحلیل‌های آماری تحقیق به کمک نرم‌افزار Amos Graphics 20 انجام شده است. برای تعیین پایایی مقیاس اندازه‌گیری، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که بیشتر از ۰/۸۴ درصد به دست آمد. در ادامه به منظور تحلیل مؤلفه‌ها از روش تحلیل عاملی تأییدی استفاده شده است. در تحلیل عاملی تأییدی پژوهش‌گر داده‌هایی را برای متغیرهای مشاهده‌شده (مانند آیتم‌های موجود در یک پرسش‌نامه) جمع‌آوری می‌کند. سپس به منظور این که تأیید کند این

زراعی زیر پوشش بیمه نیز از ۱۰ تا ۷۰ درصد، در کشورهای مختلف در نوسان است. تعداد خطرهای زیر پوشش بیمه کشاورزی نیز محدود است (قیاسی، انصاری، جوادیان، ۱۳۹۰، ص. ۱۱۳).

از دیدگاه تاریخی می‌توان گفت رشد بیمه کشاورزی از زمانی آغاز شد که کشاورزان با هم متحد شدند تا از درآمد محصولات خود محافظت کنند و از زیان‌های برخاسته از خسارت تگرگ در امان بمانند؛ به دیگر سخن، بیمه کشاورزی در قرن گذشته از بیمه تگرگ تکامل یافت. در ایران به غیر از دو تجربه کوتاه در مورد چغندر قند در شرکت سهامی بیمه ایران (دولتی) و بیمه دام در شرکت سهامی بیمه امید (خصوصی) در سال‌های دهه ۱۳۴۰ سابقه‌ای وجود ندارد. در دهه ۱۳۵۰ در پی درخواست دولت ایران از سازمان خواروبار و کشاورزی سازمان ملل متحد و در پی آن گزارش جامع دکتر پی. کا. ری.^{۱۱} کارشناس بیمه‌های محصولات کشاورزی آن سازمان (۱۹۷۳)، قانون بیمه محصولات کشاورزی دربردارنده ۶ ماده و یک تبصره در سال ۱۳۵۵ به تصویب رسید. در این قانون، فعالیت بیمه به صورت صندوق ویژه‌ای به نام صندوق بیمه کشاورزی در شرکت سهامی بیمه ایران مطرح شده بود؛ ولی از آن‌جا که الگوی ارائه شده در قانون؛ یعنی اجرای بیمه کشاورزی به وسیله یک شرکت بیمه تجاری و نیز توجه به جنبه‌های سودآوری و استقلال مالی آن (ضعیف بودن جنبه‌های حمایتی آن)، منطبق با ماهیت بخش کشاورزی (ریسک‌پذیری زیاد) نبود، در عمل به مرحله اجرا نرسید. پس از انقلاب اسلامی، آغاز فعالیت‌های بیمه‌ای مجدد به عنوان نیازی اجتناب‌ناپذیر تأیید شد و مقرر شد اقدامات لازم در جهت تحقق بخشیدن به این تفکر از نو آغاز شود. بنابراین، از شهریور ۱۳۶۰ اولین کارگروه شکل‌گیری بیمه کشاورزی در ایران، در وزارت کشاورزی تشکیل شد تا اقدامات لازم در مورد اجرای مقررات مربوط به بیمه محصولات کشاورزی و ارائه الگوی اجرایی سازگار با بخش کشاورزی، انجام شود. بنابراین، با توجه به ارائه راهکار عملیاتی از سوی کارشناسان و نیز پیشنهاد واگذاری اجرای عملیات به یک سازمان مالی قدرت‌مند در بخش؛ یعنی بانک کشاورزی که بزرگ‌ترین امتیاز آن از نظر ضمانت اجرایی و تداوم و استمرار آن بود، در نهایت، قانون تأسیس صندوق

بیمه محصولات کشاورزی در سال ۱۳۶۲ و به دنبال آن، اساس‌نامه آن در سال ۱۳۶۳ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و بلافاصله از همین سال عملیات اجرایی بیمه کشاورزی آغاز شد.

اولین تجربه ارزشمند بیمه کشاورزی، استفاده از شبکه بانک کشاورزی به عنوان کارگزار بیمه بود. بانک کشاورزی علاوه بر فراهم‌آوردن بستر رشد فعالیت‌های صندوق بیمه از طریق امکانات بسیار گسترده‌ای که در اختیار آن قرار داده است، از نظر مالی نیز پشتیبان‌های قوی برای صندوق بیمه در جهت جبران خسارت‌های وارد شده به بخش کشاورزی بوده است؛ به طوری که بدون حمایت‌های بانک کشاورزی، ادامه عملیات اجرایی بیمه (با توجه به ماهیت حمایتی بودن آن) با مشکلات بسیار مواجه می‌شد. این تجربه به قدری ارزشمند است که نمایندگان فائو در بخش بیمه‌های کشاورزی، طی بازدیدهای خود، آن را از مهم‌ترین عوامل موفقیت صندوق بیمه برشمردند و این الگو را به سایر کشورها نیز توصیه کرده‌اند (صندوق بیمه محصولات کشاورزی، ۱۳۶۳). بر همین اساس، هنگامی که دولت سوریه برای تدارک یک نظام بیمه کشاورزی از فائو درخواست کمک کرد، بلافاصله استفاده از تجربه‌های ایران مطرح شد و مقرر شد از کارشناسان ایران برای خدمات مشاوره و طراحی سیستم بیمه کشاورزی متناسب با شرایط سوریه، بهره‌گیری شود. بنابراین، طرح تهیه شده برای بیمه کشاورزی در سوریه براساس الگوی ایران و با سه محصول گندم، پنبه و چغندر قند به طور آزمایشی تأیید شد و روش‌های اجرایی برنامه از جمله کارگزاری بانک کشاورزی سوریه، مناسب تشخیص داده شد. همچنین، طی بازدیدهای کارشناسان فائو از نظام بیمه کشاورزی در ایران، روش‌های اجرایی مورد توجه بوده و به عنوان یک استراتژی کاربردی و مطلوب برای سایر کشورهای منطقه تأیید شد.

توسعه سطوح بیمه‌ای براساس تکالیف قانونی برنامه‌های توسعه کشور و حجم بالای خسارت‌های وارد شده در سال‌های اخیر، منجر به خسارت‌های مالی فراوان و ایجاد فاصله زیاد بین حق بیمه‌های دریافتی و غرامت‌های پرداختی صندوق شد. بنابراین، با توجه به ماهیت کاری صندوق بیمه و لزوم پیروی از یک سری اصول پایه و علمی بیمه‌ای، این تفکر ایجاد شد که نباید توسعه کمی به قیمت تضعیف فزاینده بنیه مالی

از خدمات بیمه با ضریب ۰/۷۷ قرار دارند که بار عاملی مطلوب را نشان می‌دهند. در مقابل متغیر سفارش دوستان با دارا بودن ضریب ۰/۲۲ در میان بیست عامل مورد بررسی دارای کمترین هم‌بستگی با گرایش به بیمه است که می‌توان نتیجه گرفت که وزن کمتری در تعریف این متغیر پنهان دارا است. در مورد سایر مؤلفه‌های مورد بررسی از آن جایی که بار عاملی هر یک از این متغیرهای بین ۰/۳ تا ۰/۵ است، می‌توان ضرایب به‌دست‌آمده از آن‌ها را قابل قبول دانست که نشان‌دهنده رابطه معنادار هر یک از آن‌ها با متغیر وابسته است.

خروجی متنی مدل فوق در نرم‌افزار ایموس نیز برآوردهای آن را با جزئیات بیشتری نمایش می‌دهد. برای مشخص ساختن میزان تأثیر هر یک از متغیرها در گرایش به بیمه از سه شاخص ضریب استاندارد، نسبت بحرانی و سطح معنی‌داری استفاده شده است. نتایج **جدول (۱)** نشان می‌دهد که اکثریت پارامترهای تعریف‌شده در مدل (به جز سه مورد) دارای معنادار با صفر هستند؛ زیرا در مورد اکثر مؤلفه‌ها مقدار P value به عنوان معیاری برای تفاوت معنادار مقدار محاسبه شده با صفر در سطح اطمینان ۰/۹۵ کمتر از ۰/۰۵ است و نسبت بحرانی بیشتر از ۱/۹۶ است.

و عدول از موازین بنیادی و ساختاری مرتبط با بیمه تمام شود. بر این اساس، بحث توسعه کیفی به عنوان استراتژی در برنامه‌های جدید صندوق مطرح شد. بنابراین، با توجه به تجربه‌های اولیه صندوق بیمه از اجرای طرح‌های مطالعاتی در سال ۷۹ و نیز برگزاری اولین همایش علمی بیمه کشاورزی در سال ۱۳۸۰ (که در واقع، نقطه عطفی در تأمین منابع علمی بیمه کشاورزی، به‌ویژه در زمینه دستیابی به تجربه‌های سایر کشورها بود)، کار توسعه و سازمان‌دهی تحقیقات و مطالعات بیمه با اصلاح ساختار آن در صندوق بیمه شروع شد تا نتایج حاصل از مطالعات، در تدوین سیاست‌ها و استراتژی‌ها بیش از پیش استفاده شود.

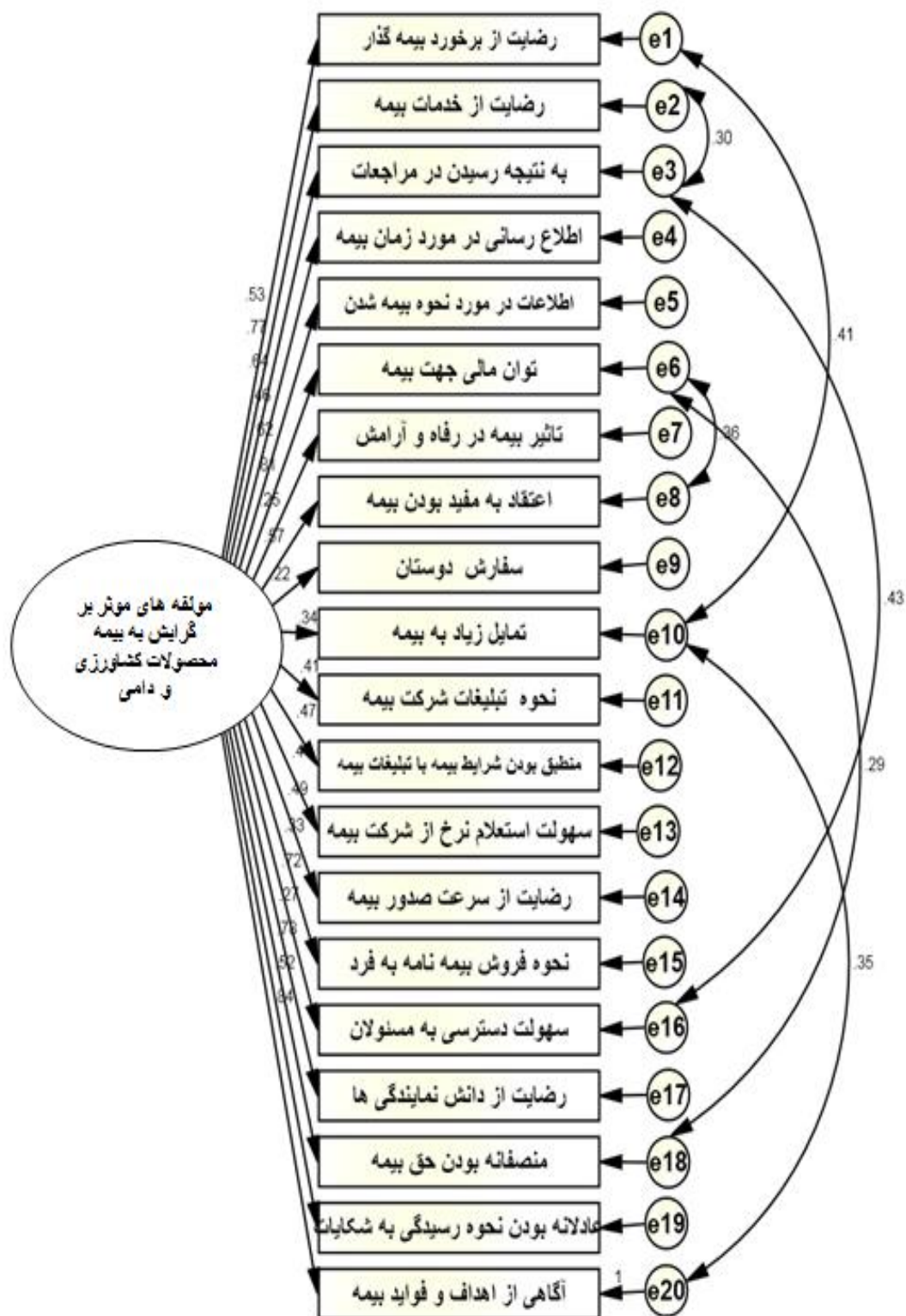
جذب مشارکت پژوهش‌گران و صاحب‌نظران در زمینه موضوع‌های تحقیقاتی مورد نیاز صندوق بیمه با توجه به توسعه فعالیت‌های اجرایی و لزوم جلب رضایت بیمه‌گذاران و ایجاد تفکر بیمه‌ای در مشتریان، از برنامه‌هایی است که در چند سال اخیر مورد توجه بیشتر بخش تحقیقات قرار گرفته است (جوادیان و فرزانه، ۱۳۸۳، ص. ۱۹).

۴. یافته‌های پژوهش

۱.۴. تحلیل عاملی تأییدی

مدل ارائه شده (مفروض) در پژوهش حاضر روابط بین مؤلفه‌های ذکر شده با بیمه محصولات کشاورزی و دامی را نشان می‌دهد. مدل مفروض یک مدل عاملی تأییدی از نوع مدل‌های اندازه‌گیری است. در حالت مطلوب بارهای عاملی باید از ۰/۷ بیشتر باشند. بارهای عاملی بین ۰/۳ و ۰/۵ قابل قبول و کمتر از ۰/۳ نامناسب است و نشان می‌دهد که آن قسمت مدل ایراد دارد و باید آن را اصلاح کرد که به صورت حذف گویه‌ها یا تغییر آن‌ها انجام می‌شود؛ اما از آن جایی که در این جا به تحلیل تأییدی پرداخته شده صرفاً به گزارش و تحلیل و تفسیر آن پرداخته می‌شود. با توجه به **شکل (۲)** تحلیل عاملی برای تأیید هر یک از سازه‌های تحقیق نشان داد که بیشتر معرف‌های متغیر مکنون به طور نسبتاً قابل قبولی روی آن‌ها بار شده‌اند. در این میان، مؤلفه آگاهی از اهداف و فواید بیمه با ضریب ۰/۸۴ به عنوان عامل اثرگذار دارای توان بیشتری برای تبیین گرایش به بیمه محصولات کشاورزی و دامی است. بعد از آن، به ترتیب متغیر توان مالی جهت بیمه با مقدار ۰/۸۱، منصفانه بودن حق بیمه با مقدار ۰/۷۸ و رضایت

شکل ۲- مدل تحلیل تأییدی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر گرایش به بیمه

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۴

جدول ۱- وزن‌های رگرسیونی استاندارد و غیراستاندارد

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۴

پارامترها	برآورد		S.E. انحراف استاندارد	C.R. نسبت بحرانی	P سطح معناداری		
	غیر استاندارد	استاندارد					
رضایت از برخورد بیمه گذار	<---	بیمه	*۱/۰۰۰	۰/۵۲۸	-	-	-
رضایت از خدمات بیمه	<---	بیمه	۰/۹۰۷	۰/۷۷۰	۰/۱۲۵	۷/۱۹۸	۱۲***
بفنتیجهرسیدن در مراجعات	<---	بیمه	۰/۵۸۹	۰/۴۵۷	۰/۱۰۱	۵/۸۳۱	***
اطلاع‌رسانی در مورد زمان بیمه	<---	بیمه	۰/۶۴۷	۰/۴۶۱	۰/۰۹۹	۶/۵۳۵	***
اطلاعات درباره نحوه بیمه‌شدن	<---	بیمه	۰/۷۲۴	۰/۶۲۲	۰/۱۰۹	۶/۶۴۲	***
توان مالی جهت بیمه	<---	بیمه	۱/۰۰۷	۰/۸۱۳	۰/۱۱۳	۸/۹۱۱	***
تأثیر بیمه در رفاه و آرامش	<---	بیمه	۰/۳۰۲	۰/۳۴۹	۰/۱۶۰	۱/۸۸۱	۰/۰۷۹
اعتقاد به مفید بودن بیمه	<---	بیمه	۰/۷۱۳	۰/۵۷۲	۰/۱۳۷	۵/۲۰۴	***
سفارش دوستان	<---	بیمه	۰/۳۷۲	۰/۲۲۰	۰/۱۲۷	۱/۶۹۰	۰/۰۸۶
تمایل زیاد به بیمه	<---	بیمه	۰/۵۶۲	۰/۳۳۸	۰/۱۲۱	۴/۶۴۴	***
نحوه تبلیغات شرکت بیمه	<---	بیمه	۰/۵۶۷	۰/۴۱۰	۰/۱۵۳	۳/۷۰۵	***
منطبق بودن شرایط بیمه با تبلیغات	<---	بیمه	۰/۶۹۰	۰/۴۷۳	۰/۱۳۹	۴/۹۶۴	***
سهولت استعلام نرخ از شرکت بیمه	<---	بیمه	۰/۶۲۷	۰/۴۱۳	۰/۱۰۴	۶/۰۲۸	***
رضایت از سرعت صدور بیمه	<---	بیمه	۰/۵۶۱	۰/۴۸۱	۰/۱۱۸	۴/۷۵۴	***
نحوه فروش بیمه‌نامه به فرد	<---	بیمه	۰/۵۳۸	۰/۳۲۹	۰/۱۵۸	۳/۵۱۶	***
سهولت دسترسی به مسؤولان	<---	بیمه	۰/۹۳۶	۰/۷۲۲	۰/۱۵۵	۶/۰۳۸	***
رضایت از دانش نمایندگی‌ها	<---	بیمه	۰/۳۱۰	۰/۲۷۰	۰/۱۶۶	۱/۸۶۷	۰/۰۷۵
منصفانه بودن حق بیمه	<---	بیمه	۰/۹۱۴	۰/۷۸۱	۰/۱۶۷	۵/۴۷۳	***
عادلانته بودن نحوه رسیدگی به شکایات	<---	بیمه	۰/۸۳۵	۰/۵۲۱	۰/۱۴۳	۵/۸۳۹	***
آگاهی از اهداف و فواید بیمه	<---	بیمه	۱/۰۸۹	۰/۸۴۴	۰/۱۳۱	۸/۳۱۲	***

مؤلفه‌های مورد سنجش تأثیر معنی‌داری را نشان می‌دهد، برخی مؤلفه‌ها نقش تعیین‌کنندگی قوی‌تری نسبت به بقیه مؤلفه‌ها دارند. طبق آنچه پیش‌تر گفته شد، نتایج مطالعه نمونه‌ای نشان می‌دهد متغیر آگاهی از اهداف و فواید بیمه بیشترین تأثیر را بر گرایش به بیمه محصولات کشاورزی دارد. پس از آن متغیر توان مالی جهت بیمه قرار می‌گیرد که طبق نتایج توانسته است بیشتر از سایر متغیرها بر گرایش به بیمه محصولات کشاورزی تأثیر بگذارد. در مرتبه بعدی متغیرهای منصفانه بودن حق بیمه و نیز رضایت از خدمات بیمه قرار دارند که تقریباً با ضریب یکسانی نشان‌دهنده تأثیر قوی بر گرایش به بیمه هستند.

به عنوان مثال، ضریب رگرسیونی برآوردشده برای رابطه رضایت از خدمات بیمه و گرایش به بیمه در سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ و نسبت بحرانی برابر با ۷/۱۹۸، نشان‌دهنده تفاوت معنادار آن با صفر است. در مواردی که P value بزرگ‌تر از ۰/۰۵ و نسبت بحرانی کمتر از ۱/۹۶ است، از آن‌جایی که مقدار به‌دست‌آمده به صفر نزدیک است و تفاوت معناداری با آن ندارد، می‌توان گفت قابلیت ماندن در مدل تدوین‌شده را ندارد. اصطلاحاً آن‌ها به صورت مطلوب یا قابل قبولی بر متغیر مورد بررسی (گرایش به بیمه) بار نشده‌اند؛ به عنوان مثال، سفارش دوستان با P value برابر با ۰/۰۸۶ و نسبت بحرانی ۱/۶۹ نشان‌دهنده تفاوت غیر معنادار با صفر است. می‌توان گفت طبق نتایج تحلیل عاملی در میان عوامل تأثیرگذار بر بیمه محصولات کشاورزی و دامی، اگرچه اکثر

۲.۴. برازش کلی مدل

حال باید دید که صرف نظر از هر یک از مقادیر گزارش شده برای پارامترها، آیا مدل تدوین شده به طور کلی توسط داده‌های تجربی گردآوری شده حمایت می‌شود یا خیر. با توجه به جدول زیر تقریباً تمام شاخص‌های برازش مدل در دامنه تعریف شده قرار داشته که این به معنای مطلوبیت مدل و برازش آن است؛ به عنوان مثال، شاخص نیکویی برازش RMSEA یا ریشه دوم میانگین مربعات خطای برآورد که از

عمومی‌ترین شاخص‌های قضاوت در مورد مدل است با مقدار نزدیک‌تر به صفر (۰/۰۸) نشان می‌دهد که پیش‌بینی مدل ساخته و پرداخته شده تطبیق بیشتری با واقعیت مشاهده شده داشته و بر برازش مدل تأکید دارد. این شاخص به عنوان یکی از شاخص‌های بدی برازش شناخته شده (شاخصی که هرچه مقدار آن کوچک‌تر باشد، مدل تدوین شده قابل قبول‌تر تلقی می‌شود). سایر شاخص‌های گزارش شده در **جدول (۲)** نیز قابلیت قبول مدل تدوینی را نشان می‌دهند.

جدول ۲- شاخص‌های برازش کلی مدل

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۴

شاخص‌ها	دامنه قابل قبول	برآورد
کای اسکور نسبی	۵-۱	۱/۹۸۷
شاخص نیکویی برازش	۰/۱-۹	۰/۹
شاخص نیکویی برازش اصلاح شده	۰/۱-۹	۰/۹۴
شاخص برازش تطبیقی	۰/۱-۹	۰/۹۶
شاخص توکر-لویس	۰/۱-۹	۰/۹۳
شاخص برازش هنجار شده مقتصد	۰/۱-۵	۰/۶۲
شاخص برازش تطبیقی مقتصد	۰/۱-۵	۰/۷۱
ریشه میانگین مربعات خطای برآورد	۰-۰/۰۸	۰/۰۸

با توجه به این توضیحات، می‌توان گفت مدل ترسیم شده مدلی است که در آن انطباق مطلوبی بین مدل به تصویر درآمده (مدل ساختاری) با داده‌های تجربی فراهم شده است. بنابراین، این مدل الگوی مناسبی در زمینه مشخص کردن مؤلفه‌های گرایش به بیمه محصولات کشاورزی و دامی است. نتایج حاصل از برازش مدل نشان می‌دهد که ۲۰ مؤلفه مورد بررسی به درستی می‌توانند گرایش به بیمه محصولات کشاورزی را به صورت کلی تبیین کنند؛ البته هر کدام از این متغیرها وزن و تأثیر متفاوتی در گرایش به بیمه دارند که بر مبنای نتایج **جدول (۱)** می‌توان میزان تأثیر هر یک از آن‌ها را مشخص کرد.

۳.۴. مدل دوم تحلیل عاملی در دو بعد فردی و سازمانی

در مرحله دوم مؤلفه‌های تأثیرگذار بر بیمه محصولات کشاورزی و دامی مورد بررسی در این پژوهش، بر مبنای محتوا و مضمون متغیرها و بر مبنای فرض محقق به دو دسته تقسیم شده‌اند: ۱. مؤلفه‌های که مربوط به سازمان بیمه‌کننده

هستند یا همان عوامل سازمانی که در پژوهش حاضر با عنوان مؤلفه‌های ناظر بر سازمان مشخص شده‌اند. این دسته در سه بعد رضایت از خدمات سازمان، اطلاعات و تبلیغات بیمه و ضوابط و شرایط بیمه بررسی شده‌اند. ۲. دسته دوم عواملی است که مربوط به فرد (بیمه‌شده) بوده و با عنوان مؤلفه‌های ناظر بر فرد در سه بعد مالی و رفاهی، اطلاعات و آگاهی و شخصی و انگیزشی مشخص شده‌اند. بنابراین، در این جا از مدل تحلیل دو عاملی استفاده شده است.

الف) مؤلفه‌های ناظر بر فرد (بیمه‌شده)

۱. مالی و رفاهی: توان مالی جهت بیمه، تأثیر بیمه در رفاه و آسایش.
۲. اطلاعات و آگاهی: اطلاعات در مورد نحوه بیمه‌شدن، آگاهی از اهداف و فواید بیمه.
۳. شخصی و انگیزشی: اعتقاد به مفید بودن بیمه، تمایل زیاد به بیمه، سفارش دوستان.

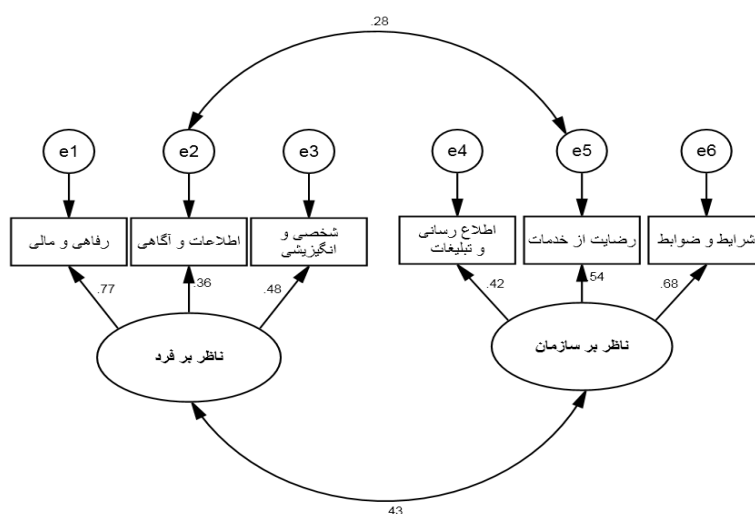
ب) مؤلفه‌های ناظر بر سازمان (بیمه‌گذار)

۱. اطلاع‌رسانی و تبلیغات: اطلاع‌رسانی در مورد زمان بیمه، نحوه تبلیغات شرکت بیمه، منطبق بودن شرایط بیمه با تبلیغات.

۲. رضایت از خدمات: رضایت از خدمات بیمه، سهولت دسترسی به مسئولان، رضایت از برخورد بیمه‌گذار، به نتیجه رسیدن مراجعات، رضایت از سرعت صدور بیمه، عادلانه بودن نحوه رسیدگی به شکایات، رضایت از دانش نمایندگی‌ها.

۳. ضوابط و شرایط بیمه: منصفانه بودن حق بیمه،

سهولت استعلام نرخ از شرکت بیمه، نحوه فروش بیمه‌نامه به فرد.

شکل ۳- مدل تحلیل تأییدی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر گرایش به بیمه در دو بعد فردی و سازمانی

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۴

رسانی و تبلیغات با مقدار (۰/۴۲) به عنوان مؤلفه‌های سازمانی قرار می‌گیرند؛ اما در میان سه بعد از مؤلفه‌های گرایش به بیمه که ناظر بر فرد هستند مؤلفه رفاهی و مالی بیشترین بار (۰/۷۶) را دارد. سپس، به ترتیب مؤلفه‌های شخصی و انگیزشی (۰/۴۸) و اطلاعات و آگاهی (۰/۳۵) قرار می‌گیرند. از سوی دیگر توجه به رابطه بین مؤلفه‌های سازمانی و فردی با همبستگی ۰/۴۳ نشان‌دهنده ارتباط این دو دسته عوامل است که این به معنای آن است که مؤلفه‌های فردی و سازمانی گرایش به بیمه بر هم اثرگذارند.

وجود درجه آزادی مثبت برای مدل (DF = 7) و گزارش کای اسکوئر نشان‌دهنده این است که مدل تدوین شده فرامشخص است. بنابراین، می‌توان به بررسی جزئیات مدل پرداخت. بررسی روابط این عوامل در قالب یک مدل اندازه‌گیری (شکل ۳) نشان‌دهنده وضعیت هر بعد در رابطه با متغیر مکنون؛ یعنی بیمه محصولات کشاورزی و دامی است. در میان عوامل سازمانی شرایط و ضوابط بیمه (۰/۶۸) بیشترین بار را بر روی سازه خود؛ یعنی مؤلفه‌های سازمانی دارد؛ یعنی این متغیر بیش از سایر عوامل سازمانی در مشخص ساختن میزان گرایش به بیمه مؤثر است. پس از آن به ترتیب متغیر رضایت از خدمات بیمه با مقدار (۰/۵۴) و اطلاع-

جدول ۳- وزن‌های رگرسیونی استاندارد و غیراستاندارد

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۴

پارامترها	برآورد		S.E. خطای معیار	C.R. نسبت بحرانی	P سطح معناداری		
	غیراستاندارد	استاندارد					
اطلاع‌رسانی و تبلیغات	<-->	سازمانی	۱/۰۰۰	۰/۴۲۵	-	-	-
رضایت از خدمات	<-->	سازمانی	۰/۸۵۸	۰/۵۴۲	۰/۲۵۰	۳/۴۲۸	***
شرایط و ضوابط	<-->	سازمانی	۱/۵۰۹	۰/۶۸۱	۰/۴۶۰	۳/۲۹۷	۰/۰۰۱
رفاهی و مالی	<-->	فردی	۱/۰۰۰	۰/۷۶۶	-	-	-
اطلاعات و آگاهی	<-->	فردی	۰/۴۱۲	۰/۳۵۹	۰/۱۵۱	۲/۷۳۳	۰/۰۰۶
شخصی و انگیزشی	<-->	فردی	۰/۵۷۸	۰/۴۸۴	۰/۱۹۵	۲/۹۶۰	۰/۰۰۳

۴.۴. برازش کلی مدل

با توجه به برازش مطلوب هر یک از این شاخص‌ها در جدول (۴) می‌توان گفت انطباق مطلوبی بین مدل تدوین‌شده با داده‌های تجربی به وجود آمده است و با تأکید بر آن، الگوی مناسب در زمینه شناسایی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر گرایش به بیمه تدوین شده و برازش مطلوب مدل معرف الگویابی گرایش به بیمه با تأکید بر روابط این مؤلفه‌هاست.

در جدول (۳) معناداری بارهای عاملی هر یک از متغیرها مشخص شده است. همان‌طور که یافته‌ها نشان می‌دهد همه بارهای عاملی با P Value کمتر از ۰/۰۵ معنادار هستند. نسبت بحرانی بیشتر از ۱/۹۶ نیز گویای قابل قبول بودن آن-هاست؛ زیرا در همه موارد مقدار بار عاملی بیشتر از ۰/۳ است. لازم به ذکر است در میان عوامل فردی و سازمانی تنها بعد رفاهی و مالی با بار عاملی بیشتر از ۰/۷ گویای حد مطلوب بار عاملی برای سازه گرایش به بیمه است.

جدول ۴- شاخص‌های برازش کلی مدل

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۴

برآورد	دامنه قابل قبول	شاخص‌ها	
۱/۱۱۸	۵-۱	CMIN/DF	کای اسکوئر نسبی
۰/۹۰	۰/۱-۹	GFI	شاخص نیکویی برازش
۰/۹۵	۰/۱-۹	AGFI	شاخص نیکویی برازش اصلاح‌شده
۰/۹۲	۰/۱-۹	CFI	شاخص برازش تطبیقی
۰/۹۵	۰/۱-۹	TLI	شاخص توکر-لویس
۰/۵۳	۰/۱-۵	PNFI	شاخص برازش هنجار شده مقتصد
۰/۶۲	۰/۱-۵	PCFI	شاخص برازش تطبیقی مقتصد
۰/۰۵	۰-۰/۰۸	RMSEA	ریشه میانگین مربعات خطای برآورد

۵. بحث و نتیجه‌گیری

توان مالی جهت بیمه (۰/۸۱)، منصفانه بودن حق بیمه (۰/۷۸)، رضایت از خدمات بیمه (۰/۷۷) و سهولت دسترسی به مسؤولان (۰/۷۲) از بیشترین توان برای تبیین تغییرات گرایش به بیمه برخوردارند.

نتایج نشان می‌دهد مؤلفه‌های اطلاعات در مورد نحوه بیمه‌شدن (۰/۶۲)، اعتقاد به مفید بودن بیمه (۰/۵۷)، رضایت از

بیمه دام و محصولات کشاورزی با برقراری حمایت‌های مختلف نقش بسزایی در توسعه اقتصادی روستا دارد. با توجه به شکل شماره ۲ با بررسی مؤلفه‌های مؤثر بر گرایش به بیمه محصولات کشاورزی و دامی بیست عامل شناسایی شد که از میان آن‌ها پنج عامل آگاهی از اهداف و فواید بیمه (۰/۸۴)،

شد جزء ۵ عامل اول برای تبیین تغییرات گرایش به بیمه است.

با توجه به این یافته‌ها و با در نظر داشتن اهمیت بیمه محصولات کشاورزی و دامی به عنوان پشتوانه فعالیت‌های بخش کشاورزی، شناسایی عوامل تعیین‌کننده گرایش به آن برای تقویت آن‌ها و کاهش عوامل بازدارنده اولین گام اساسی خواهد بود. به لحاظ پژوهشی پیشنهاد می‌شود در این حوزه مطالعات به روش کیفی، به‌ویژه با تمرکز بر تجربیات بیمه-شدگان صورت گیرد تا به لحاظ عمقی نحوه این مسأله واکاوی شود. از آنجایی که تمرکز این پژوهش تنها بر روی بیمه‌شده بود، توجه به دیدگاه‌های کارکنان بیمه نیز می‌تواند مکمل این مطالعه باشد. همچنین، برنامه‌ریزی‌ها، سیاست‌گذاری‌ها و عملکردهای سازمانی مسؤولان امر باید در جهت فراهم‌آوردن زمینه آشنایی بیشتر و عمیق‌تر کشاورزان با اهداف و راهبردهای بیمه محصولات کشاورزی و دامی، تقویت عوامل مؤثر و کاستن از عوامل بازدارنده، فراهم‌کردن زمینه تعامل بیشتر مسؤولان بیمه و روستاییان، برگزاری دوره‌های آموزشی برای روستاییان جهت آشنایی بیشتر با نهادهای بیمه‌گذار، افزایش تبلیغات و اطلاع‌رسانی بیشتر به روستاییان، بهبود کیفیت خدمات به بیمه‌شدگان و اولویت‌بندی برای پژوهش متمرکز شود.

تشکر و قدردانی

پژوهش حاضری حامی مالی نداشته و حاصل فعالیت علمی نویسنندگان است.

یادداشت‌ها

1. Anderson & Bruc
2. Bingswanger
3. Yang, Wang & Xian
4. Ghimire
5. Smich & Baquet
6. Innes
7. Qingshui & Xuwei
8. Enjolras, Capitanio & Adinolfi
9. Schnitkey & Sherrick
10. Confirmatory factor analysis
11. P.K. Rey

۱۲. ستاره در ستون p به معنای آن است که سطح

معناداری صفر یا خیلی نزدیک به صفر است.

برخورد بیمه‌گذار (۰/۵۲)، عادلانه‌بودن نحوه رسیدگی به شکایات (۰/۵۲)، رضایت از سرعت صدور بیمه (۰/۴۸)، منطبق‌بودن شرایط بیمه با تبلیغات (۰/۴۷)، اطلاع‌رسانی در مورد زمان بیمه (۰/۴۶)، به نتیجه رسیدن در مراجعات (۰/۴۵)، نحوه تبلیغات شرکت بیمه (۰/۴۱)، سهولت استعلام نرخ از شرکت بیمه (۰/۴۱)، تمایل زیاد به بیمه (۰/۳۳)، و نحوه فروش بیمه‌نامه به فرد (۰/۳۲) نیز دوازده عاملی هستند که تا حد قابل قبولی توان تبیین گرایش به بیمه محصولات کشاورزی و دامی را دارند. در مقابل سه متغیر باقی‌مانده؛ یعنی رضایت از دانش نمایندگی‌ها (۰/۲۷)، تأثیر بیمه در رفاه و آسایش (۰/۲۴) و سفارش دوستان (۰/۲۲) توان چندانی برای سنجش گرایش به بیمه در بین روستاییان ندارند. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت از بیست عامل مورد بررسی هدفه عامل دارای روابط با گرایش به بیمه و در نتیجه به‌صورت معناداری تعیین‌کننده آن هستند.

با تقسیم‌بندی این بیست عامل در دو گروه مؤلفه‌های ناظر بر سازمان (بیمه‌گذار) و مؤلفه‌های ناظر بر فرد (بیمه‌شده) با تدوین مدلی دیگر مشخص شد که در میان عوامل سازمانی شرایط و ضوابط بیمه (۰/۶۸)، نسبت به مؤلفه‌های رضایت از خدمات (۰/۵۴) و اطلاع‌رسانی و تبلیغات (۰/۴۲)، نقش بیشتری در گرایش روستاییان به بیمه محصولات دامی و کشاورزی دارد. در میان مؤلفه‌های ناظر بر فرد نیز مؤلفه‌های مالی و رفاهی (۰/۷۶)، بیشتر از مؤلفه‌های شخصی و انگیزشی (۰/۴۸) و اطلاعات و آگاهی (۰/۳۵) می‌تواند واریانس گرایش به بیمه را در میان روستاییان تبیین کند.

این نتایج هم‌سو با نتایج برخی مطالعات دیگر در این حوزه است. سجادی و همکاران (۱۳۹۱) و حامدی اوغول بیک و صبوری (۱۳۹۳) به سطح آگاهی کشاورزان در گرایش به بیمه توجه کرده‌اند؛ زیرا عدم آگاهی عمده کشاورزان و روستاییان منجر به بی بهره ماندن آن‌ها از مزایای بیمه می‌شود. پورسعید (۱۳۹۲) عواملی مانند میزان درآمد و میزان آگاهی از اهداف و فواید بیمه را مؤثر می‌دانند که در این پژوهش نیز این متغیرها از بیشترین توان برای تبیین تغییرات گرایش به بیمه برخوردارند. همچنین، اینس (۲۰۰۳) بر نقش درآمد بر گرایش به بیمه تأکید کرده است که در پژوهش حاضر این متغیر با نام «توان مالی جهت بیمه» سنجیده شده و همان‌گونه که ذکر

کتابنامه

1. Agricultural Products Insurance Fund. (1363/1984). *The articles of association insurance fund approved by the Islamic Consultative Assembly*, July 25, 1984.
2. Bingswanger, H.P. (1980). Attituds toward risk: experimental measurement in rural India. *American Journal of Agriculture Economics*, 62(3), 395-407.
3. Dourandish, A., Nikoukar, A. (1387/2008). *Comparative studies of agricultural insurance in other countries*. [In Persian]
4. Enjolras, G., Capitanio, F., & Adinolfi, F. (2012). The demand for crop insurance: Combined approaches for France and Italy. *Agricultural Economics Review*, 13(1), 5-22.
5. Ghimire, R. (2013). Crops and Livestock Insurance Practices in Nepal. *Journal of Business and Social Sciences*, 1(1), 1-15.
6. Ghiyasi, p., Ansari, M., & Javadiyan, A. (1390/2011). Check factors affecting to the adoption of greenhouse crop insurance in Tehran and Alborz provinces, *Journal of Insurance and Agricultural*, 8 (27,28), 111-132. [In Persian]
7. Hamed i oghoul beyk, A.A., Sabouri, M.S. (1393/2014). The Factors associated with acceptance and rejection rural livestock insurance by ranchers and in Semnan province (Case study: Garmsar county). *Journal of Animal Science*, (104), 79-90. [In Persian]
8. Hemmati, A. (1384/2005). The role of agricultural insurance in the development of the agricultural sector: Barriers and Solutions. *Journal of the insurance industry*, 20 (4), 37-50. [In Persian]
9. Innes, R. (2003). Crop Insurance in a Political Economy, an Alternative on Agriculture Policy. *American Journal of Agriculture Economics*. 85 (2), 318-335.
10. Karami, A. (1390/2011). Investigate the factors affecting to the probability of acceptance Wheat crop insurance in Kohkiloyeh and Boyerahmad province. *Journal of Agricultural Economics*, 5 (2), 232-250. [In Persian]
11. Khodaverdizade, M., Khodaverdizade, S., & Masoumzade, F. (1393/2014). Determine the factors affecting demand of rural livestock insurance (Case study: Marand county). *Journal of rural development strategies*, 1(3), 1-18. [In Persian]
12. Poor saeed. A., Eshraghi samani, R., & Abdollahi, ch. (1392/2013). Check Effective factors in acceptance of insurance garden products among gardener's city of Ilam. *Journal of Agricultural Insurance Fund*, (10), 34-40. [In Persian]
13. Qingshui, F., & Xuewei, Z. (2010). Development strategies on agricultural insurance under the building of new countryside. *Agriculture and Agricultural Science Procedia*, 1, 13-23.
14. Razaghi, M., Zare mehrjerdi, M. R., Kiyani raad, A., & Nabiean, S. (1394/2015). The modeling of farmers' participation in the performance Insurance model using positive mathematical programming. *Insurance Journal*, 30 (1), 155-185. [In Persian]
15. Sajjadi, S., Mozaraf amini, A., & Yousefi, A. (1391/2012). Evaluate the performance of Crop insurance and and factors affecting it from the viewpoints of experts agricultural insurance fund in the Hamadan province. *Journal of Insurance and Agricultural*, 9(33, 34), 125-141. [In Persian]
16. Schnitkey, G., & Sherrick, B. (2013). Crop Insurance. *Encyclopedia of Agriculture and Food Systems*, 399-407.
17. Smich, V., and Baquet, A.E. (1996). The demand for multiple peril crop insurance; bidence form Montana wheat farms. *American Journal of Agricultural Economics*, (78), 189-201.
18. Statistical Center of Iran. (390/2011). *Statistical Yearbook of the markazi Province, land and Climate*. Tehran: Statistical Center of Iran. [In Persian]
19. Yanga, R., Wang, L., & Xian, Z. (2010). Evaluation on the Efficiency of Crop Insurance in China's Major Grain-Producing Area. *Agriculture and Agricultural Science Procedia*, (1), 90-99
20. Yazdan panah, M., Zamani, Gh., & Rezaei moghadam, K. (1388/2009). Farmers' satisfaction of Insurance Agricultural Production Application of Path Analysis. *Agricultural Economics and Development*, 17 (66), 139-164. [In Persian]